Petra Weingerl • Matjaž Tratnik

# IZBRANA POGLAVJA MEDNARODNEGA PRAVA

LEXPERA®
GV ZALOŽBA
Ljubljana 2026

# KAZALO


SEZNAM OKRAJŠAV . . . . . 13

1 UVOD . . . . . 17

1.1 Pojem, pomen in razvoj mednarodnega prava . . . . . 17
1.2 Narava mednarodnega prava . . . . . 23
1.3 Odnos med mednarodnim in nacionalnim pravom . . . . . 25
1.3.1 Splošno . . . . . 25
1.3.2 Odnos mednarodnega prava do nacionalnega . . . . . 27
1.3.3 Odnos nacionalnega prava do mednarodnega . . . . . 27
1.4 Odnos med mednarodnim pravom in pravom EU . . . . . 29
1.5 Mednarodno pravo in Slovenija . . . . . 30

2 VIRI MEDNARODNEGA PRAVA . . . . . 33

2.1 Splošno o virih mednarodnega prava . . . . . 33
2.2 Viri, navedeni v 38. členu SMS . . . . . 34
2.3 Mednarodne pogodbe . . . . . 35
2.4 Mednarodno običajno pravo . . . . . 37
2.4.1 Splošno . . . . . 37
2.4.2 Elementi mednarodnega običajnega prava . . . . . 38
2.4.2.1 Objektivni element: splošnost, trajanje in doslednost ravnanja držav . . . . . 38
2.4.2.2 Subjektivni element: *Opinio iuris sive necessitatis* . . 39
2.4.3 Institut vztrajnega upiranja . . . . . 40
2.4.4 Odnos med mednarodnim običajnim pravom in mednarodnimi pogodbami . . . . . 40
2.5 Pravna načela . . . . . 41
2.6 Sodna praksa in doktrina . . . . . 43
2.6.1 Sodna praksa . . . . . 43
2.6.2 Doktrina . . . . . 44

2.7 Drugi viri mednarodnega prava . . . . . 45
2.7.1 Enostranska ravnanja držav . . . . . 45
2.7.2 Ravnanje mednarodnih organizacij . . . . . 46
2.7.3 Mehko pravo . . . . . 47
2.8 Hierarhija virov mednarodnega prava . . . . . 47

3 AKTERJI V MEDNARODNEM PRAVU . . . . . 49

3.1 Splošno . . . . . 49
3.2 Države . . . . . 50
3.2.1 Splošno . . . . . 50
3.2.2 Elementi državnosti . . . . . 50
3.2.2.1 Lastno ozemlje . . . . . 52
3.2.2.1.1 Splošno . . . . . 52
3.2.2.2 Lastno stalno prebivalstvo . . . . . 54
3.2.2.3 Vlada (učinkovita oblast) . . . . . 55
3.2.3 Priznanje držav in vlad . . . . . 58
3.2.3.1 Priznanje držav . . . . . 59
3.2.3.1.1 Pravni učinki priznanja . . . . . 59
3.2.3.1.2 Obveznost nepriznanja . . . . . 60
3.2.3.1.3 Prepoved predčasnega priznanja . . . . . 61
3.2.3.1.4 Oblika priznanja . . . . . 61
3.2.3.2. Priznanje vlad . . . . . 61
3.2.4 Državno nasledstvo . . . . . 62
3.2.4.1 Splošno . . . . . 62
3.2.4.2 Nasledstvo glede mednarodnih pogodb . . . . . 63
3.2.4.2.1 Pogodbe glede ozemlja . . . . . 63
3.2.4.2.2 Druge pogodbe . . . . . 64
3.3 Mednarodne organizacije . . . . . 65
3.3.1 Splošno . . . . . 65
3.3.2 Pravna in »poslovna« sposobnost mednarodnih organizacij . . . . . 66
3.3.3 Ustanovna konvencija . . . . . 68
3.3.4 Članstvo . . . . . 68
3.3.5 Organi . . . . . 69
3.3.6 Cilji in pristojnosti . . . . . 69
3.3.7 Nevladne mednarodne organizacije . . . . . 70
3.4 Drugi subjekti . . . . . 70
3.4.1 Tradicionalni subjekti mednarodnega prava . . . . . 70
3.4.1.1 Sveti sedež . . . . . 71

3.4.1.2 Suvereni malteški viteški red . . . . . 71
3.4.1.3 Mednarodni odbor mednarodnega rdečega križa . . . 71
3.4.2. Posebni primeri . . . . . 72
3.4.2.1 Državam podobne entitete . . . . . 72
3.4.2.2 Območja pod mednarodnim nadzorom pred pridobitvijo samostojnosti . . . . . 72
3.4.2.2.1 Kosovo . . . . . 72
3.4.2.2.2 Namibija . . . . . 73
3.4.2.2.3 Vzhodni Timor . . . . . 73
3.4.2.2.4 Palestina . . . . . 73
3.4.2.3 Vstajniki, *de facto* režimi in osvobodilna gibanja . . . 74
3.4.2.4 Multinacionalke . . . . . 74
3.4.2.5 Posamezniki (fizične osebe) . . . . . 75

4 NAČELA MEDNARODNIH ODNOSOV . . . . . 77

4.1 Splošno . . . . . 77
4.2 Načelo suverenosti in suverene enakosti . . . . . 77
4.2.1 Splošno . . . . . 77
4.2.2 Pristojnost (jurisdikcija) . . . . . 81
4.2.2.1 Splošno . . . . . 81
4.2.2.2 Teritorialno načelo . . . . . 83
4.2.2.3 Personalno načelo . . . . . 85
4.2.2.4 Načelo varovanja interesov . . . . . 85
4.2.2.5 Načelo univerzalnosti . . . . . 86
4.3 Načelo samoodločbe . . . . . 88
4.4 Načelo nevmešavanja . . . . . 90
4.5 Prepoved uporabe sile . . . . . 93
4.5.1 Splošno . . . . . 93
4.5.2 Izjeme od prepovedi uporabe sile . . . . . 94
4.5.2.1 Samoobramba (člen 51 UL) . . . . . 94
4.5.2.1.1 Oborožen napad . . . . . 95
4.5.2.1.2 Meje pravice do samoobrambe . . . . . 96
4.5.2.2 Humanitarna intervencija . . . . . 97
4.5.2.3 Zaščita lastnih državljanov v tujini . . . . . 98
4.6 Državna imuniteta . . . . . 98
4.6.1 Splošno . . . . . 98
4.6.2 Funkcionalna imuniteta . . . . . 101
4.6.2.1 *Acta iure imperii* in *acta iure gestionis* . . . . . 101
4.6.3 Osebna imuniteta . . . . . 104

4.6.4 Imuniteta in najhujše kršitve človekovih pravic . . . . 105
4.6.5 Imuniteta pred izvršbo . . . . . 110
4.7 Diplomatski in konzularni odnosi . . . . . 111
4.7.1 Diplomatski odnosi . . . . . 111
4.7.1.1 Splošno . . . . . 111
4.7.1.2 Osebje diplomatske misije . . . . . 112
4.7.1.3 Diplomatski privilegiji in imunitete . . . . . 113
4.7.1.4 Diplomatski azil . . . . . 116
4.7.2 Konzularni odnosi . . . . . 117
5 MEDNARODNO PRAVO IN PROSTOR . . . . . 121
5.1 Splošno . . . . . 121
5.2 Državno ozemlje . . . . . 123
5.2.1 Splošno . . . . . 123
5.2.2 Pridobitev novega ozemlja . . . . . 124
5.3 Zračni prostor . . . . . 128
5.4 Mednarodno pravo morja . . . . . 131
5.4.1 Splošno . . . . . 131
5.4.2 Pravni režimi delov morja, morskega dna in podmorja . . . . . 132
5.4.2.1 Notranje vode . . . . . 132
5.4.2.2 Teritorialno morje . . . . . 133
5.4.2.2.1 Splošno . . . . . 133
5.4.2.2.2 Pravica do neškodljivega prehoda . . . . . 134
5.4.2.3 Zunanji pas . . . . . 136
5.4.2.4 Izključna ekonomska cona . . . . . 136
5.4.2.5 Epikontinentalni pas . . . . . 138
5.4.2.6 Odprto morje . . . . . 139
5.4.2.6.1 Svoboščine odprtega morja . . . . . 139
5.4.2.6.2 Pravilo izključne pristojnosti države zastave ladje . . 140
5.4.2.6.3 Policijske pristojnosti vojaških ladij . . . . . 140
5.4.3 Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo . . . . . 142
5.5 Mednarodna območja . . . . . 143
5.5.1 Splošno . . . . . 143
5.5.2 Dno odprtega morja (»cona«) . . . . . 143
5.5.3 Antarktika . . . . . 144
5.5.4 Vesolje . . . . . 144

6 ORGANIZACIJA ZDRUŽENIH NARODOV . . . . . 147
6.1 Začetki . . . . . 147
6.2 Cilji in načela OZN . . . . . 148
6.3 Značilnosti UL OZN . . . . . 150
6.4 Članstvo OZN . . . . . 151
6.5 Organi OZN . . . . . 153
6.5.1 Splošno . . . . . 153
6.5.2 Generalna skupščina OZN . . . . . 154
6.5.3 Varnostni svet . . . . . 156
6.6 Varovanje miru po UL OZN . . . . . 158
6.6.1 Pristojnosti VS na podlagi VI. poglavja UL . . . . . 158
6.6.2 Pristojnosti VS na podlagi VII. poglavja UL . . . . . 159
6.6.2.1 Obstoj pogojev iz člena 39 UL . . . . . 159
6.6.2.2 Začasni ukrepi na podlagi člena 40 UL . . . . . 160
6.6.2.3 Ukrepi brez uporabe sile na podlagi člena 41 UL . . . 160
6.6.2.4 Ukrepi z uporabo sile na podlagi člena 42 UL . . . . . 161
6.6.2.5 Mirovne sile OZN . . . . . 162

7 POSAMEZNIK IN MEDNARODNO PRAVO I . . . . . 163
7.1 Varstvo človekovih pravic . . . . . 163
7.1.1 Pomen in razvoj varstva človekovih pravic . . . . . 163
7.1.2 Klasifikacija človekovih pravic . . . . . 169
7.1.3 Varstvo človekovih pravic na univerzalni ravni . . . . . 170
7.1.3.1 Združeni narodi in človekove pravice . . . . . 170
7.1.3.2 Materialno pravo človekovih pravic . . . . . 173
7.1.3.2.1 Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP) . . . . . 174
7.1.3.2.2 Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah (MPESKP) . . . . . 175
7.1.3.3 Mehanizmi za varstvo človekovih pravic . . . . . 176
7.1.4 Varstvo človekovih pravic na regionalni ravni . . . . . 177
7.1.4.1 Splošno . . . . . 177
7.1.4.2 Varstvo človekovih pravic v Ameriki . . . . . 178
7.1.4.3 Varstvo človekovih pravic v Evropi . . . . . 179
7.1.4.4 Varstvo človekovih pravic v Afriki . . . . . 181
7.2 Mednarodna kazenska odgovornost posameznika . . . . . 183
7.3 Obravnava tujcev v mednarodnem pravu . . . . . 188
7.3.1 Mednarodnopravni minimalni standard . . . . . 191

8 POSAMEZNIK IN MEDNARODNO PRAVO II . . . . . 193
8.1 Državljanstvo . . . . . 193
8.1.1 Splošno . . . . . 193
8.1.2 Načelo nacionalne avtonomije na področju državljanstva . . . . . 195
8.1.2.1 Splošno . . . . . 195
8.1.2.2 Meje nacionalne avtonomije na področju državljanstva . . . . . 198
8.1.3 Najpogostejši načini pridobitve in prenehanja oziroma izgube državljanstva . . . . . 200
8.1.4 Državljanstvo Evropske unije . . . . . 203
8.2 Diplomatska zaščita . . . . . 204
8.2.1 Splošno . . . . . 204
8.2.2 Nacionalnost zahtevka . . . . . 205
8.2.2.1 Fizične osebe . . . . . 205
8.2.2.2 Korporacije in druge pravne osebe . . . . . 207
8.2.2.3 Plovila in zrakoplovi . . . . . 209
8.2.3 Izčrpanost lokalnih pravnih sredstev . . . . . 210
9 MEDNARODNOPRAVNI POSLI . . . . . 213
9.1 Mednarodne pogodbe . . . . . 213
9.1.1 Splošno . . . . . 213
9.1.2 Pravila DKPMP . . . . . 216
9.1.2.1 Sklepanje mednarodnih pogodb . . . . . 216
9.1.2.2 Ratifikacija . . . . . 218
9.1.2.3 Uveljavitev in registracija . . . . . 218
9.1.2.4 Začasna uporaba . . . . . 219
9.1.2.5 Pridržki . . . . . 220
9.1.2.6 Razlaga mednarodnih pogodb . . . . . 222
9.1.2.7 Učinki mednarodnih pogodb . . . . . 224
9.1.2.8 Spremembe mednarodnih pogodb . . . . . 225
9.1.2.9 Neveljavnost, prenehanje in suspenz mednarodnih pogodb . . . . . 226
9.1.2.9.1 Neveljavnost mednarodnih pogodb . . . . . 226
9.1.2.9.2 Prenehanje in suspenz mednarodnih pogodb . . . . . 226
10 MEDNARODNA ODGOVORNOST DRŽAV . . . . . 229
10.1 Splošno . . . . . 229
10.2 Pojem mednarodnega delikta . . . . . 230
10.3 Pripisljivost državi . . . . . 232

10.3.1 Ravnanje državnih organov (člen 4). . . . . 232
10.3.1.1 Splošno. . . . . 232
10.3.1.2 Organi na različnih ravneh . . . . . 234
10.3.1.3 »Uradna« in zasebna ravnanja. . . . . 234
10.3.2 Ravnanje oseb in entitet s podeljenimi javnimi pooblastili (člen 5) . . . . . 235
10.3.3 Ravnanje »izposojenih« organov drugih držav (člen 6). . . . . 235
10.3.4 Ravnanje v nasprotju z navodili ali ob njihovi prekoračitvi (člen 7) . . . . . 236
10.3.5 Ravnanje po navodilih, usmeritvah ali pod nadzorom države (člen 8) . . . . . 237
10.3.6 Ravnanje zaradi odsotnosti ali opustitve organov (člen 9). . . . . 239
10.3.7 Ravnanje odporniških gibanj (člen 10) . . . . . 240
10.3.8 Ravnanje, »posvojeno« s strani države (člen 11) . . . 241
10.4 Okoliščine, ki izključujejo protipravnost . . . . . 242
10.5 Posledice mednarodnega delikta. . . . . 246

11 MIRNO REŠEVANJE SPOROV . . . . . 247

11.1 Splošno . . . . . 247
11.2 Diplomatska sredstva za reševanje sporov . . . . . 247
11.3 Pravna sredstva za reševanje sporov . . . . . 248
11.3.1 Splošno. . . . . 248
11.3.2 Mednarodne arbitraže . . . . . 249
11.3.2.1 Stalno arbitražno sodišče . . . . . 250
11.3.2.2 ICSID. . . . . 250
11.3.2.3 Iran-United States Claims Tribunal . . . . . 252
11.3.3 Mednarodna sodišča . . . . . 253
11.3.4 Sodiščem podobni mehanizmi . . . . . 254
11.4 Meddržavno sodišče v Haagu . . . . . 254
11.4.1 Splošno. . . . . 254
11.4.2 Postopek reševanja sporov . . . . . 256
11.4.2.1 Pristojnost . . . . . 256
11.4.2.1.1 Pristojnost na podlagi člena 36(1) SMS . . . . . 257
11.4.2.1.2 Pristojnost na podlagi fakultativne klavzule (člen 36(2) SMS) . . . . . 257
11.4.2.1.3 Prenesena pristojnost iz Statuta SMDS (člena 36(5) in 37 SMS) . . . . . 260
11.4.2.1.4 Dopustnost. . . . . 261

11.4.2.1.5 Potek postopka . . . . . 263
11.4.2.1.6 Odločitev . . . . . 264
11.4.2.2 Postopek glede svetovalnih mnenj . . . . . 264

12 MEDNARODNO GOSPODARSKO PRAVO . . . . . 267

12.1 Splošno . . . . . 267
12.2 Pravo mednarodne trgovine . . . . . 268
12.2.1 Začetki . . . . . 268
12.2.2 Svetovna trgovinska organizacija . . . . . 272
12.2.3 Institucionalna zgradba STO . . . . . 272
12.2.4 Zgradba STO-sporazuma . . . . . 274
12.2.5 Temeljna načela STO . . . . . 274
12.2.5.1 Načelo največjih ugodnosti . . . . . 275
12.2.5.2 Načelo nacionalne obravnave . . . . . 276
12.2.5.3 Prizadevanje za čim svobodnejšo trgovino (postopno zniževanje ovir) . . . . . 276
12.2.5.4 Načelo predvidljivosti (zaupanja) . . . . . 277
12.2.6 Reševanje sporov v okviru STO . . . . . 277
12.3 Mednarodnopravno varstvo vlagateljev . . . . . 279
12.3.1 Splošno . . . . . 279
12.3.2 Nacionalizacija . . . . . 281
12.3.2.1 Splošno . . . . . 281
12.3.2.2 Pojem in obseg nacionalizacije . . . . . 281
12.3.2.3 Pravica do nacionalizacije . . . . . 284
12.3.2.4 Pogoji za dopustnost nacionalizacije . . . . . 286
12.3.3 Mehanizmi za zaščito vlagateljev . . . . . 288
12.3.3.1 Klavzule v pogodbi med vlagateljem in državo gostiteljico . . . . . 288
12.3.3.1.1 Klavzula o izbiri prava . . . . . 289
12.3.3.1.2 Stabilizacijska in internacionalizacijska klavzula . . . . 290
12.3.3.2 Bilateralni naložbeni sporazumi . . . . . 291
12.3.3.3 Izvozna zavarovanja v državi vlagatelja . . . . . 291
12.3.4 Multilateralna agencija za zavarovanja naložb (MIGA) . . . . . 292
12.4. Mednarodno monetarno in finančno pravo . . . . . 293
12.4.1 Splošno . . . . . 293
12.4.2 Mednarodni denarni sklad . . . . . 294
12.4.3 Svetovna banka . . . . . 296

LITERATURA . . . . . 299

# SEZNAM OKRAJŠAV

| | |
|---|---|
| AJIL | American Journal of International Law |
| ARSIWA | Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts |
| BIT | Bilateral investment treaties |
| BVerfGE | Bundesverfassungsgericht |
| CEFTA | Central European Free Trade Organization |
| DKDO | Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih |
| DKKO | Dunajska konvencija o konzularnih odnosih |
| DKPMP | Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb |
| DSU | Dispute Settlement Understanding |
| EFTA | European Free Trade Organization |
| EKČP | Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in svoboščin |
| EKD | Evropska konvencija o državljanstvu |
| ESČP | Evropsko sodišče za človekove pravice |
| ESPJ | Evropska skupnost za premog in jeklo |
| ETS | European Treaty Series |
| EU | Evropska unija |
| GATS | General Agreement on Trade in Services |
| GATT | General Agreement on Tariffs and Trade |
| GS | Generalna skupščina |
| IAEA | International Atomic Energy Agency |
| ICC | International Criminal Court |
| ICJ | International Court of Justice |
| ICSID | International Centre for Settlement of Investment Disputes |
| ICTR | International Criminal Tribunal for Rwanda |
| ICTY | International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia |
| IDA | International Finance Corporation |

| | |
|---|---|
| IEC | Izključna ekonomska cona |
| IFC | International Finance Corporation |
| ILC | International Law Commission |
| ILM | International Legal Materials |
| ILO | International Labour Organization |
| IMF | Internatinal Monetary Fund |
| IUSCT | Iran – United States Claims Tribunal |
| ISDS | Investor – State Dispute Settlement |
| ITLOS | International Tribunal for the Law of the Sea |
| ITO | International Trade Organization |
| KMP | Komisija za mednarodno pravo |
| MIGA | Multilateral Investment Guarantee Agency |
| MKS | Mednarodno kazensko sodišče |
| MDS | Meddržavno sodišče |
| MSPMP | Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo |
| NAFTA | North American Free Trade Organization |
| NM | Navtična milja |
| OAS | Organization of American States |
| OECD | Organization for Economic Cooperation and Development |
| OHCHR | Office of the High Commissioner for Human Rights |
| OVSE | Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi |
| OZN | Organizacija združenih narodov |
| PCIJ | Permanent Court of International Justice |
| PDEU | Pogodba o delovanju Evropske unije |
| PEU | Pogodba o Evropski uniji |
| R2P | Right to protect |
| RIAA | Reports of International Arbitral Awards |
| SEU | Sodišče Evropske unije |
| SDČP | Splošna deklaracija o človekovih pravicah |
| SID | Slovenska izvozna družba |
| SMS | Statut Meddržavnega sodišča |
| SMDS | Stalno meddržavno sodišče |
| STO | Svetovna trgovinska organizacija |

| | |
|---|---|
| TRIMS | (Agreement on) Trade Related Investment Measures |
| TRIPS | (Agreement on) Trade-Related Aspects of Intellectual Property (Rights) |
| TTIP | Transatlantic Trade and Investment Partnership |
| UL | Ustanovna listina OZN |
| UNCLOS | United Nations Convention on the Law of the Sea |
| UNESCO | Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo |
| UNTAET | United Nations Transitional Administration in East Timor |
| UNTS | United Nations Treaty Series |
| VS | Varnostni svet |
| WHO | World Health Organization |
| ZaöRV | Zeitschritt für auslåndisches öffentliches Recht und Völkerrecht |
| ZDA | Združene države Amerike |
| ZN | Združeni narodi |
| ZRJ | Zvezna republika Jugoslavija |